

دوشنبه 25 آبان 1405 - 08:42

علامه طباطبایی؛

مردی که مرزهای تفسیر، فلسفه و عرفان را به گفت‌وگو نشاند

از بازخوانی آیات قرآن تا واکاوی پیچیده‌ترین پرسش‌های فلسفی؛ علامه سیدمحمدحسین طباطبایی مسیری را در اندیشه اسلامی ترسیم کرد ...

آذربایجان شرقی (ایسنا) - از بازخوانی آیات قرآن تا واکاوی پیچیده ترین پرسش های فلسفی؛ علامه سیدمحمدحسین طباطبایی مسیری را در اندیشه اسلامی ترسیم کرد که در آن عقل، شهود و معرفت در تقابل با یکدیگر نبودند، بلکه هر یک دریچه ای برای رسیدن به فهم عمیق تر حقیقت به شمار می رفتند؛ مسیری که همچنان می تواند موضوعی برای تأمل و پژوهش در جهان معاصر باشد.

برخی شخصیت ها فراتر از آثار و نوشته هایشان، با نوع نگاه و اندیشه ای که به جهان و انسان ارائه می دهند، در تاریخ ماندگار می شوند. علامه سیدمحمدحسین طباطبایی از جمله این چهره هاست که با پیوند تفسیر قرآن، فلسفه و عرفان، جایگاهی برجسته در تاریخ اندیشه اسلامی به دست آورد.

۲۴ آبان روز بزرگداشت این اندیشمند برجسته، فرصتی برای بازخوانی میراث فکری او و تأمل در ظرفیت هایی است که همچنان می تواند در شناخت دین، تعمیق تفکر فلسفی و پیوند میان معرفت، فرهنگ و تمدن نقش آفرین باشد؛ میراثی که ارزش آن تنها به گذشته محدود نمی شود و برای دنیای امروز نیز حرف های بسیاری برای گفتن دارد.

علامه سیدمحمدحسین طباطبایی، از برجسته ترین عالمان و اندیشمندان شیعه در قرن چهاردهم هجری در سال ۱۲۸۱ شمسی در روستای شادباد مشایخ از توابع تبریز دیده به جهان گشود.

وی در خانواده ای اهل علم و دانش پرورش یافت و پس از فراگیری مقدمات علوم دینی، برای تکمیل تحصیلات حوزوی راهی نجف اشرف شد. طباطبایی در آنجا از محضر استادان برجسته ای در علوم فقه، اصول، فلسفه و عرفان بهره برد و پس از سال ها تحصیل و تحقیق، به ایران بازگشت و فعالیت علمی خود را ادامه داد.

علامه طباطبایی با حضور در حوزه علمیه قم، به تدریس و پژوهش در زمینه های گوناگون علوم اسلامی پرداخت و در کنار تربیت شاگردان برجسته، آثار ارزشمندی از خود به یادگار گذاشت. مهم ترین اثر تفسیری او، تفسیر المیزان است که از آثار ماندگار در حوزه مطالعات قرآنی به شمار می رود.

کتاب های اصول فلسفه و روش رئالیسم، بدایة الحکمة و نهایة الحکمة نیز از جمله آثار برجسته فلسفی او هستند. علامه در سال ۱۳۶۰ شمسی در قم درگذشت و میراث علمی و معنوی او همچنان یکی از منابع مهم مطالعات فلسفی، تفسیری و عرفانی در جهان اسلام است.

تخیل خلاق در اندیشه علامه طباطبایی ظرفیت های مغفول فلسفه اسلامی را آشکار می کند و افقی برای پیوند عرفان و هنر است

حجت الاسلام سعید علیزاده، عضو هیئت علمی دانشگاه تبریز در گفت وگو با ایسنا بر ضرورت توجه بیشتر به میراث علمی و فکری علامه طباطبایی در داخل کشور تأکید و اظهار کرد: با وجود غنای اندیشه اسلامی، آثار و دیدگاه های برخی بزرگان این حوزه همچنان در جامعه کمتر شناخته شده اند و لازم است زمینه بهره برداری علمی و فرهنگی از این میراث فراهم شود.

وی با اشاره به برجستگی اندیشه علامه طباطبایی در حوزه روش شناسی و معرفت شناسی دینی افزود: طرح مباحثی همچون اعتباریات، نقش قوه وهم، تخیل خلاق و تفکیک عقل نظری از عقل عملی، از جمله ظرفیت های مهم فکری علامه به شمار می رود که در تفسیر المیزان و دیگر آثار ایشان مورد توجه قرار گرفته است. علامه با تبیین مبانی عقلی دین، نقش آن را فراتر از سعادت اخروی دانسته و بر تأثیر آموزه های دینی در شکل گیری نظم اجتماعی، قوانین و نهادهای مبتنی بر عدالت تأکید داشته است.

وی با تبیین جایگاه وهم و تخیل در منظومه فکری علامه تشریح کرد: تخیل خلاق در این نگاه صرفاً یک پدیده روان شناختی نیست، بلکه می تواند زمینه ای برای ادراک حقایق ملکوتی و مثالی باشد. چنین برداشتی با ایجاد پیوند میان عرفان شیعی، اصالت وجود و فلسفه عملی، امکان فهم و استخراج قواعد اعتباری و اجتماعی را فراهم می کند. توجه به این مبانی می تواند در عرصه هنر، فرهنگ و نهادهای اجتماعی اثرگذار باشد و به شکل گیری هنری با پشتوانه معرفتی و فلسفی در چارچوب فرهنگ ایرانی_اسلامی کمک کند.

این استاد حوزه و دانشگاه در پایان بر لزوم تبدیل میراث فکری علامه طباطبایی به برنامه های عملی پژوهشی و آموزشی تأکید کرد و گفت: تدوین منابع تخصصی درباره روش شناسی و معرفت شناسی علامه، برگزاری نشست ها و کارگاه های علمی با محوریت اعتباریات، عقل عملی و تخیل خلاق و تشکیل کمیته ای علمی برای بررسی و مقابله با برداشت های نادرست و سوءاستفاده از مفاهیم فلسفی در رسانه ها، از جمله اقدامات ضروری در این زمینه است. اندیشه علامه طباطبایی میراثی ارزشمند و نقطه آغاز پژوهش های گسترده تر است و پاسداشت آن نیازمند مطالعات دقیق و بهره گیری مسئولانه از ظرفیت های علمی و تمدنی آن است.

علامه طباطبایی با تلفیق برهان و عرفان، رویکردی نو در تفسیر قرآن ارائه کرد و برای رفع خلأهای علمی حوزه های علمیه وارد عرصه تفسیر و فلسفه شد

حجت الاسلام والمسلمین عباس عباس زاده، استاد حوزه و دانشگاه در گفت وگو با ایسنا، با اشاره به ابعاد علمی و شخصیتی علامه طباطبایی اظهار کرد: ایشان از جمله اندیشمندانی بود که در شاخه های مختلف علوم اسلامی از دانش و تخصص برخوردار بود و به دلیل تسلط بر حوزه های گوناگون علمی، می توان او را شخصیتی ذوالفنون دانست. علامه طباطبایی با شناخت نیازها و خلأهای علمی حوزه های علمیه، بخش مهمی از فعالیت های خود را بر دو حوزه تفسیر قرآن و فلسفه متمرکز

کرد و در این زمینه آثار و دستاوردهای ارزشمندی بر جای گذاشت.
وی با تأکید بر جایگاه برجسته علامه در عرصه تفسیر قرآن افزود: یکی از ویژگی های روش تفسیری ایشان، بررسی و تبیین آیات قرآن با استفاده از آیات دیگر بود؛ روشی که در آن ارتباط مفهومی و محتوایی آیات مورد توجه قرار می گیرد.
عباس زاده با اشاره به بهره گیری علامه از شیوه تفسیری محمد عبده، خاطرنشان کرد: ایشان با تلفیق برهان و عرفان، در عین حفظ جایگاه و مرزهای هر یک، رویکردی عمیق در تفسیر قرآن ارائه کرد.
وی، علامه طباطبایی را از برجسته ترین مفسران و فیلسوفان عصر حاضر دانست و تشریح کرد: فلسفه صرفاً یکی از حوزه های مطالعاتی علامه نبود، بلکه با روح و ساختار عقلانی شخصیت علمی او پیوندی عمیق داشت. تسلط ایشان بر مباحث فلسفی در کنار دانش گسترده قرآنی و دینی، موجب شکل گیری شخصیتی جامع شد که توانست در هر دو عرصه تفسیر و فلسفه تأثیرگذاری ماندگاری داشته باشد.